

ПАЭЗІЯ

Ала Клемянок МАСТАЦТВА ПАЧЫНАЕЦЦА З МАЛІТВЫ

Вершы

Клемянок Ала Леанідаўна нарадзілася 6 кастрычніка 1961 года ў Маладзечне. Скончыла факультэт журналістыкі БДУ (1985). Працавала карэспандэнтам у шматтыражнай газеце «Приборостроитель» МЗСПВ, рэдактарам гарадской газеты «Наш дзень» (Маладзечна), загадчыкам аддзела культуры смаргонскай раённай газеты «Светлы шлях», кіраўніком літаратурна-драматычнай часткі Мінскага абласнога драмтэатра.

Аўтар зборнікаў паэзіі «Яны не ведалі мяне», «Бывай, Альба Рутэнія», «Рэфлексіі», «Не пускайце ў сэрца адзіноту» і інш.

Лаўрэат Гродзенскай абласной прэміі рукапісаў імя Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

СТАРАЯ. СТАРАЯ КАЗКА

Старая, старая казка, аспрэч
усе мае перакананні,
гані недавер і сумнівы прэч.
Бязглуздыя накіраванні
няхай не турбуюць ніколі мяне
на гэтым прамежку часу.
Дазволь апошняй маёй вясне
быць на каханне ласай.
Пакліч мяне, казка, ласкавы мой звер,
у водар хваёвага цуду.
Ніхто не верыць у казку цяпер,
а я табе верыць буду.
Так верыць заўзятая ў зброю салдат,
вясляр давярае сузор'ям.
Так, не зважаючы на набат

і на благое надвор'е,
вяртаецца грай птушыны дамоў
на поўнач з гарачага поўдня.
І шэпчуць вусны словы замоў,
а зверху ўсміхаецца поўня...

ГУЛЬНІ ІНТУІЦЫІ

І быў мне знак. Але я не паверыла.
І быў мне сон — прагнала яго прэч.
У падсвядомасці тупымі скрэблямі
вастрыла логіка якуюсь рэч.
Парадаксальныя высновы склаліся,
але іронія, мой мілы грэх,
жартоўна-ветліва перажагналася,
пагрозы містыкі звяла на смех.
Дзень надыходзячы крыў аргументамі,
расчараваннямі наводмаш біў.
А вечар фактамі і дакументамі
маіх ілюзій свет перарабіў.
Матэрыяльны свет законам фізікі
падпарадкоўваўся. Ды не са зла
нейроны чорныя жыццё па лізінгу
мне прапаноўвалі, і я жыла.
У сны трывожныя мае з'яўлялася
няпэўных вобразаў сівая плынь.
Расшыфраваць мне іх не атрымалася.
А Талейран ізноў казаў: «Астынь!»
З ім не спрачалася, злёгка прэрэчыла.
Не ідэальны шлях абрала я:
нібы па лесвіцы, што без парэнчыны,
нібы на катары, што без руля...

Павуцінка тонкая надзеі
зачапілася за веснічкі мае.
Як уступ да нейкай важнай дзеі,
як з'яўленні рэдкія твае.
Дзе быў сон, а што было наяве —
сёння не істотна для мяне.
Не шукаю тлумачэнняў з'яве,
што злучае нас з табой у сне.
Так рэальна, так матэрыяльна
адчуваю рук тваіх цяпло.
Можа, сон тлумачыцца банальна:
у жыцці кахання не было?
Паміж намі сотні кіламетраў,

і няма спадзеву на працяг...
 Павуцінка тонкая надзеі
 нада мной трапечацца, як сцяг.

МАСТАЦТВА ПАЧЫНАЕЦЦА З МАЛІТВЫ

Мастацтва пачынаецца з малітвы,
 таму што Бог у музыцы жыве.
 Руйнуюць гарады тыранаў бітвы,
 але мастацтвам аднаўляецца наш свет.
 Знікаюць царствы. І вар'ят сыходзіць,
 што прыслугоўваў цемры каралю.
 Адна малітва з музыкай у згодзе
 гармонію вяртае на зямлю.
 Мелодыі высокіх сфер нябесных
 як фіміям бясцэнны для душы.
 Калі ты іх не чуеш, мой балесны,
 агонь сваіх амбіцый прытушы.
 Бо музыка сапраўдная спрадвеку
 натхняла, абуджала, берагла,
 вяртала раўнавагу чалавеку,
 надзейным спадарожнікам была.
 Мы ўсе ў свой час прыходзім і сыходзім.
 Ніхто не адкупіўся анічым
 перад законам, што ў мастацтве і ў прыродзе.
 А музыка жыве, як свету гімн.

ТРАГІКАМЕДЫЯ

Зямных тысячагоддзяў гігабайты
 заціснуты ў касмічную хвіліну.
 Не ведаю — навошта адшукаў Ты
 дзеля душы маёй кавалак гліны?
 Як добра мне было ляцець між зораў
 дадаткам у калейдаскоп галактык,
 Не ведаючы ні бяды, ні гора!
 Але інакш рашыў стратэг і тактык.
 Пазбавіўшы камфортнага спакою
 і музыкі міжгалактычных арфаў,
 стварыў сваёю Божаю рукою
 свет новых гукаў, адчуванняў, фарбаў.
 На шосты дзень душэўнага парыву
 душу збянтэжаную ў керамін уціснуў.
 Каб не ўчапілася ні ў бараду, ні ў грыву,
 закінуў у Эдэм, дзе змей завіснуў.
 Гуляў той змей са мной штодня, бы з цацкай,
 аб керамінавае шараваўся цела,

бясконца спакушаў гульнёй вар'яцкай,
падсоўваў нейкі яблык пераспелы.
Сам з'еў яго і ў прасвятленні грэшным
мяне абвінаваціў пэўным чынам.
Пайшла тады я з таго раю пешшу,
а ўслед за мной пайшоў і мой мужчына.

Ён мне паверыў: не замяніць рай той
зямных тысячагоддзяў гігабайты.

Гартае стагоддзяў старонкі
Сусвет, нібы кнігу чытач.
Сузор'яў бліскучыя гронкі
над прорвай бясконцых нястач
плывуць так нядошна і млява
у одуме сумным сваім,
як рэшткі ад колішняй славы,
абвержанай векам другім.
Ніхто не варожыць па зорках,
хіба толькі невук ці псіх...
Гартае стагоддзяў старонкі
Сусвет, не чытаючы іх.

Людміла Рублеўская ЗАПАВЕТ ФАЎСТА

Раман алхімічна-філалагічны

Рублеўская Людміла Іванаўна нарадзілася 5 ліпеня 1965 года ў Мінску. Скончыла Мінскі архітэктурна-будаўнічы тэхнікум (1984). Вучылася на аддзяленні паэзіі Літінстытута ў Маскве (1986—1987), затым перавялася на беларускае аддзяленне філфака БДУ, які скончыла ў 1994 годзе. Працавала ў часопісе «Першацвет», у газетах «Наша слова», «Літаратура і мастацтва», «СБ. Беларусь сегодня». Цяпер — загадчык аддзела культуры газеты «Звязда».

Аўтар многіх зборнікаў паэзіі, кніг прозы «Сэрца мармуровага анёла» (2001), «Старасвецкія міфы горада Б» (2002), «Пярсцёнак апошняга імператара» (2002), «Ночы на Плябанскіх Млынах» (2007), раманаў «Сутарэнні Ромула» (2010), «Дагератып» (2014), цыкла раманаў «Авантуры Пранціша Вырвіча» (2012—2022) і інш., а таксама кніг казак «Прыгоды мышкі Пік-Пік» (2000), «Карона на дне віру» (2008) і інш. Лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі ў намінацыі «Найлепшы праявіны твор» (2017), прэміі Саюза журналістаў Беларусі «Залатое пярэ» (2012, 2014) і інш.

ПРАЛОГ. НІГРЭДА

Плясь! Хрумсь!

Шкло разляцелася куслівымі пырскамі. Змесціва разбітага сасуда асела на падлозе. Мокры попел з рэдкімі блішчынкамі — быццам нехта скамячыў у далані кастрычніцкае начное неба разам з сузор’ямі.

Зноў дарога на Вавілон... Залаты пыл, хцівыя пагляды ў спіну... А ён думаў калі не пра востраў Кайстра, прыдуманы кінікам Кратэтам Афінскім, дзе ўсе роўныя, як жабракі, і шчаслівыя, як сытыя ды сагрэтыя жабракі, дык хаця б пра Авалон, затанулую выспу з таемнымі ведамі, якая мусіць у свой час усплыць і выратаваць род людскі...

Але твая дарога выбірае цябе, як вецер сухое лісце. І ты бяссілы змяніць шлях, падобна сухому лістку, якога зносіць у гнілую каляіну. І шчэрацца пляскаварыя вавілонскія каменныя лвы, і рвецца срэбны ланцужок, і трэскаюцца жорны...

Людміла Рублеўская ЗАПАВЕТ ФАЎСТА

Раман алхімічна-філалагічны

Рублеўская Людміла Іванаўна нарадзілася 5 ліпеня 1965 года ў Мінску. Скончыла Мінскі архітэктурна-будаўнічы тэхнікум (1984). Вучылася на аддзяленні паэзіі Літінстытута ў Маскве (1986—1987), затым перавялася на беларускае аддзяленне філфака БДУ, які скончыла ў 1994 годзе. Працавала ў часопісе «Першацвет», у газетах «Наша слова», «Літаратура і мастацтва», «СБ. Беларусь сегодня». Цяпер — загадчык аддзела культуры газеты «Звязда».

Аўтар многіх зборнікаў паэзіі, кніг прозы «Сэрца мармуровага анёла» (2001), «Старасвецкія міфы горада Б» (2002), «Пярсцёнак апошняга імператара» (2002), «Ночы на Плябанскіх Млынах» (2007), раманаў «Сутарэнні Ромула» (2010), «Дагератып» (2014), цыкла раманаў «Авантуры Пранціша Вырвіча» (2012—2022) і інш., а таксама кніг казак «Прыгоды мышкі Пік-Пік» (2000), «Карона на дне віру» (2008) і інш. Лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі ў намінацыі «Найлепшы праявіны твор» (2017), прэміі Саюза журналістаў Беларусі «Залатое пярэ» (2012, 2014) і інш.

ПРАЛОГ. НІГРЭДА

Плясь! Хрумсь!

Шкло разляцелася куслівымі пырскамі. Змесціва разбітага сасуда асела на падлозе. Мокры попел з рэдкімі блішчынкамі — быццам нехта скамячыў у далані кастрычніцкае начное неба разам з сузор’ямі.

Зноў дарога на Вавілон... Залаты пыл, хцівыя пагляды ў спіну... А ён думаў калі не пра востраў Кайстра, прыдуманы кінікам Кратэтам Афінскім, дзе ўсе роўныя, як жабракі, і шчаслівыя, як сытыя ды сагрэтыя жабракі, дык хаця б пра Авалон, затанулую выспу з таемнымі ведамі, якая мусіць у свой час усплыць і выратаваць род людскі...

Але твая дарога выбірае цябе, як вецер сухое лісце. І ты бяссілы змяніць шлях, падобна сухому лістку, якога зносіць у гнілую каляіну. І шчэрацца пляскаварыя вавілонскія каменныя лвы, і рвецца срэбны ланцужок, і трэскаюцца жорны...

Божа, хай будзе воля Твая... Але ж хіба не было добрых намераў ды высокіх памкненняў, горкіх ахвяраў дзеля спазнання — і не ў імя ўласнага дабрабыту? Ora, lege, lege, lege, relege, labora et invenies... Чаму ж — так? Безнадзейна, дарэмна...

У чорным мокрым попеле пабліскаваюць жарынкi Вавілона...

Чалавек абводзіць вачыма пакой. Вынесена ўсё, што можна было прадаць, нават ручнік матчын з абраза Маці Божай Неапалімай Купіны (абраз не прадаецца, гэта душа). Голыя сцены і павуціннем не прыкрашаныя — даўно вытраўлены адсюль дзеці Арахны смярдзючымі выпарэннямі.

Але пакой зусім не пусты. Наадварот — загрузаваны, бы камора вавілонскага купца. Вартыя жалю скарбы пыхлівага розуму. Сотні прабірак і колбаў люструюць не да канца згаслы ў атаноры мітуслівы агеньчык. Сычаць змеевікі, выплёўваючы па кроплі атруту. Дакорліва пагойдваюцца шалі, якія адмералі не адну шчопаць і прыгаршчу разнастайных рэчываў — некаторыя агідна было б крануць добраму хрысціянiну. Дубовы каржакаваты стол, за якім ладзіць бы шумлівыя бяседы з медавухай, прапалены, уквэцаны, пашчапаны, быццам стары вой, на подзвігі якога даўно забыліся, а ён усё яшчэ цягнецца за сваім войскам, не ў змозе ўжо нават разгледзець ягоны штандар.

Мітусня, буцвенне, тло...

Паміж глінянай бруднай талеркай і бронзавым падсвечнікам у выглядзе саламандры нешта маленькае, яркае...

Мёртвая пчала! Apis mellifera... Звычайная працоўная меданоска...

Тонкія дужыя пальцы, спрэс у плямах ад рэчываў, апёках і драпінах, беражліва паднімаюць бязважкае мёртвае цельца, ад якога, здаецца, павінна пахнуць не смерцю, а мёдам.

«А што, калі менавіта гэтага інгрэдыенту і не хапала, — ліхаманкава закруцілася ў галаве звыклая каруселя. — Што, калі дадаць...»

Не, досыць!

Загінулая жаміяра адправілася ў саслаблы агонь... Цікава, што яе сюды прывабіла? А мо сярод пчалінага народу яна вылучылася такой жа, як гаспадар пакоя, апантанай згубнай цікавасцю, прагай да забароненых ведаў?

Не, каб сумленна аблятаць кветкі, збіраючы пасланы Госпадам нектар для дадання ў агульныя соты.

Тоўсты сшытак у чорнай скураной вокладцы таксама адпраўляецца ў пашчу атанора, пакутліва спрабуючы распастаць спісаныя дробным почырмам старонкі. Нічога, зараз іх прачытае агонь.

Вось і ўсё... Чалавек бярэ з дубовага стала яшчэ адну колбу з чорным змесцівам, на гэты раз сухім, трасе, углядаецца...

А гэты эксперымент больш удала прайшоў! Блішчынкі буйныя, заўважныя. У галаве зноў замітусіліся формулы, сімвалы...

Дзверы пакоя ажно прагінаюцца пад нечымі ўдарамі, гучаць пагрозныя крыкі... Гаспадар зважае на гэта не болей, чым мёртвая пчала.

СТАДЫЯ ПЕРШАЯ

Кальцынацыя. Абпальванне. Ператварэнне плаўкіх рэчываў у няплаўкія

Іх было восемдзсят шэсць. Кітайскіх студэнтаў.

А Пелагея была адна.

З новенькім магістарскім дыпломам, хранічным гастрытам ад хранічных жа нерваў, дурным перфекцыянізмам і новым шалікам колеру хворага сонца.

Пра перфекцыянізм... Раз пагадзілася выкладаць замежку, то-бок гісторыю сусветнай літаратуры для кітайскіх студэнтаў, якія ні па-расейску, ні па-беларуску, ні па-ангельску не кемаць, дык трэба ж вымудрыцца, каб цікава і ім, і сабе...

Таму на экране за спінай Пелагеі пульхная дзіўнаватая жанчына з кароткай чорна-сівой стрыжкай спальвала сябе разам са сваёй падпольнай бібліятэкай. Урывак са старой экранізацыі «451 градус па Фарэнгейце» Рэя Брэдберы. Пасля прагляду ўражлівага фрагменціка студэнты мусілі, як героі Брэдберы, скласці «жывую бібліятэку»: уявіць, хто якую кнігу хацеў бы ўратаваць для будучыні.

Ба-бах!

Дзверы аўдыторыі з грукатам ударыліся аб сцяну, каб маглі — страцілі б прытомнасць.

— Што тут адбываецца?

За новым дырэктарам каледжа — ружовы твар круглы, плечы квадратныя — сунулася ягоная намесніца, цётка з выбеленым начосам, злавеснай усмешкай і разяўленым, быццам рот даносчыка, журналам.

— Гэта што такое?

Палец дырэктара абурана тыцкаў у экран, на якім курчыліся ў полымі кнігі і іх уладальніца.

Герой Брэдберы, ратуючыся ад прыгнятальнай мітусні, паўтараў радок з Евангелля: «Паглядзі на лілеі, лілеі палявыя, што не ткуць, не прадуць...» Пелагея ў складаных выпадках паўтарала з Эклезіяста, што яшчэ не парваўся срэбны ланцужок, і не разарвалася залатая павязка, і не разбіўся збан ля крыніцы...

Але расколіны ўжо абазначыліся.

Дырэктар бег між радамі, зазіраючы студэнтам цераз плячо: яго відавочна абурыла, што кітайцы дружна ўткнуліся ў смартфоны. А на экранах іхніх гаджэтаў, між іншым, ішоў пераклад напружанай размовы ў аўдыторыі.

Светла-блакітны каўнер дырэктаравай кашулі змакрэў на карку, нібыта за яго ўхапіліся нечыя мокрыя пальцы.

Іерогліфы на экранах студэнцкіх смартфонаў начальніку не даліся, і ўвага зноў скіравалася на Пелагею:

— А да вас у мяне пытанне! У чым сэнс гэтага прагляду?

На экране застыла карцінка з полымем, попелам і ганарыстым паглядам недагарэлай гераіні.

«І заквітнее мігдал, і пацяжее конік, і рассыплецца каперс...»

— Гэта Б-брэдб-беры... Экранізацыя. Мы вывучаем антыўтопію...

«Брэдберы, Шмедберы...»

У Сент-Экзюперы, таго, што прыдумаў Маленькага прынца і разбіўся на самалёце над морам, ёсць цікавы вобраз: калодзеж быў настолькі глыбокі, што ў ім люстравалася толькі адна зорка.

У свядомасці дырэктара люстравалася толькі адзін навучальны прадмет, яго ўлюбёны, і гэта была не гісторыя сусветнай літаратуры.

На развітанне цётка з начосам нешта з энтузіязмам запісала ў свой журнал.

Пелагея ненавідзела сваю ўласцівасць губляцца перад хамамі рознага рангу. Ну вось чаго рукі ў цябе дрыжаць, няўдаха, «праверка» ж сышла...

«І замыкацца будуць дзверы на вуліцу, калі змоўкне гук жорнаў, і будзе ўставаць чалавек па крыку пеўня, і змоўкнуць дочки певаў...»

Вядома, першае, што карцела, — напісаць заяву на звальненне.

ПАЭЗІЯ

Ігар Пракаповіч
ЖЫЦЦЯ
ЗАЛАТЫЯ
ІМГНЕННІ

Вершы

Пракаповіч Ігар Міхайлавіч нарадзіўся 9 снежня 1960 года ў Паставах. Скончыў СШ № 2, СПТУ-2 у г. Паставы і географічны факультэт БДУ. Працуе настаўнікам Пастаўскай гімназіі. Кіраўнік краязнаўчых гурткоў. Аўтар каля шасцідзясяці краязнаўчых і паэтычных кніг. Лаўрэат Віцебскай абласной літаратурнай прэміі імя У. Караткевіча (2015) і Нацыянальнай літаратурнай прэміі (2020).

Патану ў бяздонні каханых вачэй.
Хіба ёсць што на свеце за вочы глыбей?
Не цурайся, каханая, мяккай пяшчоты,
Ці падорыць нам лёс яшчэ гэткіх начэй?

Мы па пляжы гуляем ля самай вады,
На пяску пакідаем адбіткі-сляды
І зусім не жадаем падумаць пра тое,
Што іх хутка размые вада назаўжды.

Мы — палонныя ў храме жыцця-мітусні.
У паветры — арган, каля ног — камяні.
І з якім бы імпэтам да зор ні імкнуўся, —
А штодня ўсё мацней прыцягненне зямлі.

Алена Стэльмах ТРЫ АПАВЯДАННІ

Стэльмах Алена Анатольеўна нарадзілася 20 ліпеня 1965 года ў вёсцы Навасады Дзяржынскага раёна. Закончыла факультэт журналістыкі БДУ, Акадэмію кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. Працавала галоўным рэдактарам раённай газеты «Узвышша» (г. Дзяржынск), галоўным рэдактарам «Белорусской лесной газеты», намеснікам дырэктара ВД «Звязда».

Цяпер — першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Аўтар кніг для дзяцей «Дуб і крумкач», «У гасцях у Францыска Скарыны», «Вялікае прадстаўленне для Сонечкі», «Павучок Славік», «Супоўніца Міла» і інш.

Узнагароджана медалём Францыска Скарыны, нагрудным знакам «Выдатнік друку Рэспублікі Беларусь», Еўразійскай прэміяй (за асаблівыя дасягненні «Публіцыстыка»), залатым медалём Васілія Шукшына, медалём «За ўклад у літаратуру» і інш. Заслужаны журналіст Беларускага саюза журналістаў. Лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі (2023).

РАМОНАК З АДРАВНЫМ ПЯЛЁСТКАМ

Генрыху Долбіка мучыла бяссонне, і апошнім часам з ім гэта здаралася нярэдка. Ён старанна плюшчыў вочы і камандзірскім голасам загадваў сабе: «Спаць!», што адпавядала метаду скрытай блакіроўкі, знойдзенаму ім у інтэрнэце. «Гугл» апісваў гэты спосаб як парадаксланы, адпрацаваны ў тым ліку і сярод ваенных. З улікам строгага армейскага распарадку хуткі адбой мае для вайскоўцаў асаблівае значэнне. З такой рэкамендацыяй метада, зразумела, атрымліваў права на давер.

Сакрэт скрытай блакіроўкі заключаецца ў тым, што за дзве хвіліны нясплючага можна адправіць у царства Гіпнаса. Некалькі разоў Генрыху па такім прынцыпе і сапраўды ўдавалася, як паплаўку, «пайсці на дно» — паглыбіцца ў нармальны сон. Але ці ў яго камандзірскі голас не той, ці па якой іншай прычыне ў наступныя ночы хвалёны метада на ім даваў збой. Вось і сёння сон аніяк не ішоў да зморанага цела. У вачах калола, нібы сыпанулі ў іх драбнюткага едкага жвіру. Гарэзлівымі дзяўчаткамі скакалі непаслухмяныя вейкі.

Побач з ложкам мужчына намацаў выключальнік, пстрыкнуў ім — на тумбачцы засвяцілася лямпа з зялёным абажурам. Мяккае мурожнае святло атуліла цьмяны пакой. Яркай плямай яно пралілося на тумбачку, ад чаго, зда-

лося, прымружылася пакладзеная на яе кніжачка. Позірк Генрыха затрымаўся на асобніку, яго твар кранула гаркавата-цёплая ўсмешка...

Апошнім часам ён часта бавіў вечары ў шумнай кампаніі такіх, як сам, бізнесоўцаў. У кішэнях наваспечаных багаццяў мулялі грошы ад авантурных жаданняў выставіць сябе пупамі зямлі. Ім карцела адзіна перад адным казырнуць сваёй выкрутлівасцю і паспяховасцю. Таму і не шкадавалі грошай ні на дарагое пітво, ні на шыкоўную закуску, ні на лёгкадаступных дзяўчат. Гульбішчы ладзілі ад усёй шырыні сваёй рублёвай душы, ахрысціўшы сябе негалоснымі чыннікамі тутэйшых парадкаў. Думалі, што Бог імі схоплены за бараду, а значыць — і ўсё дазволена.

У той вечар у Генрыха ўнутры разняволеннага моцным градусам цела скакаў вясёлы д'яблік, які прагнуў нейкіх прыгодаў. Таму пагляд мужчыны перабіраў, як карты ў калодзе, запоўненую адпачывальнікамі залу рэстарана, шукаў, за што б такое незвычайнае зачапіцца. Угледзеў дзяўчат, што занялі дальні столік. Утрох яны жыва бяседзіліся. Генрых прыўзняўся, злёгка пахіснуўся, колькі імгненняў пастаяў, каб утрымаць раўнавагу, пасля ўразвалачку патэпаў да прывабнай кампаніі.

Як высветлілася, у адной з дзяўчат у выдавецтве толькі што выйшаў зборнічак вершаў, і яны адзначалі гэтую грандыёзную падзею. Нона — так звалі аўтарку — расчырванелася ад келіха шампанскага і выпраменьвала бязмежную радасць. Сяброўкі прадказвалі паэтцы вялікую літаратурную будучыню.

Генрыху дзяўчына спадабалася. Прывабліваў прамы, адкрыты позірк, ззянне блакітных вачэй. Твар дзяўчыны, можа, выглядаў і не такім прыгожым, але абаяльны, шыкоўна абрамлены залатымі кудзеркамі, затрымліваў на сабе ўвагу субяседніка.

— Будзем знаёмыя: Генрых, — адрэкамендаваўся мужчына, затым прысунуў ад суседняга століка яшчэ адно крэсла і, як коннік, асядлаў яго.

З няпрошанага гасця паперлі кампліменты, быццам патрапіў ён на рыбалку з добрай паклёўкай. Аказалася, што і ён, хоць і бізнесовец, далёкі ад літаратурных колаў, валодае неблагім красамоўствам. Паблажліва змоўклыя дзяўчаты раз-пораз ціхенька падтаквалі яму.

Знаёмства Генрыха апантала. Д'яблік, відавочна, упадабаў дзяўчат і шаптаў яму на вуха: «Давай, браток! Хто не рызыкуе, той не мае!»

Паэтычны поспех Ноны разварушыў у Генрыха гордае мужчынскае самалюбства, і яму таксама захацелася нечым здзівіць прыяцелей.

— Генрых — гэта амаль геніяльна, — паспрабаваў госць скаламбурыць і такім чынам далучыць сябе да багемнага Парнаса. Са спадзеўкай на прызнанне ён агучыў сваё паэтычнае тварэнне, бярог якое з часоў рамантычнага юнацтва (у такім узросце, як вядома, амаль з кожнага прарываецца паэт):

Ты мне прыснілася вясной,
Але ты гэтага не знала...

Дзяўчаты мусілі ў знак адабрэння пачутага паківаць галовамі. Генрых хацеў выхваліцца яшчэ чымсьці паэтычным, але перадумаў. Замест таго натрэніраваным рухам пстрыкнуў пальцамі, паклікаўшы такім чынам афіцыянта, і расшчодрыўся на бутэльку віна, самага дарагога, якое ў рэстаране на той момант толькі было.

Калі рубінава-чырвоны напой зайграў у келіхах, а чароўны вінаградны водар засаліраваў сярод змешаных пахаў рэстараннай кухні, няпрошаны кавалер стаў настойліва ляпіцца да дзяўчат з прапановай выпіць за поспех. Безумоўна, ухваляючы віноўніцу ўрачыстасці — Нону.

Сяброўкі доўга аднекваліся, спрабавалі даказаць, што нельга мяшаць шампанскае з віном. Спасылаліся на цяжкія наступствы, і найперш — на галаў-

ны боль, які ім зусім непатрэбны, бо заўтра шмат працы. Але ў Генрыху, як кажуць, заела пласцінку на манатонным «даўайце вып’ем», і ён не спыняўся накручваць дзяўчатам на вушы заезджаныя словы. Каб пазбавіцца ад гэткай настырнасці, яны мусілі прыгубіць віна.

Нона ўслед за сяброўкамі памачыла вусны і, апусціўшы келіх на стол, павярнулася да моднай, з доўгімі раменьчыкамі сумачкі, што вісела на спінце крэсла. Спыраўшыся да яе невялічкую, у мяккай вокладцы кніжачку і беражліва паклала яе на краёк стала. Пакорпаўшыся ў сваёй схованцы яшчэ, выняла шарыкавую ручку. Усім сваім выглядам дзяўчына нагадвала пачаткоўца, які, магчыма, упершыню ў жыцці даваў аўтограф. У яе паводзінах было столькі анёльскага і цнатлівага, што можна было падумаць: яна рыхтуецца да першай шлюбнай ночы.

— Прабачце, Генрых, як ваша імя па бацьку? — разгортваючы кнігу, нясмела запыталася Нона ў новага знаёмага, кінуўшы яму позірк прама ў вочы.

Напорысты Генрых сумеўся, абмяк, бы мех, з якога адсыпалі бульбы. Не пасуе яму ў такой абстаноўцы, каб звалі па бацьку. Але голас Ноны, спакойны і прыемны, яе адважны пагляд змусілі падпарадкавацца.

— Пятровіч я, — прамовіў мужчына і зразумеў, што Нона меціць падпісаць яму кнігу. І нейкая раней нязнаная, вельмі прыемная хваля ацяпіла яго грудзі.

Нона на вачах сцішанай кампаніі, што ўважліва сачыла за рухамі яе рукі, нешта старанна выводзіла на бялуткім тытульным аркушы. Калі завяршыла напружаны для ўсіх працэс, працягнула кнігу Генрыху.

— Вось вам. На памяць, — прамовіла, з цяжкасцю стрымліваючы ўзрушэнне, і, нібы саромеючыся свайго ўчынку, сціпла апусціла долу доўгія вейкі.

Генрых, атрымаўшы кнігу, прачытаў яе назву — «На спатканні з табой» — і наважыўся сказаць дзяўчыне нешта неверагоднае, ласкава-шчырае, настолькі Нона няўзнак расчуліла яго. У пошуку сакральных слоў аняменне ахапіла нязвыкллага да жаночай пяшчоты кавалера. Як на тое, словы косткай захраслі ў горле, і ў яго не хапала духу, каб выпусціць іх на волю, каб райскімі птушкамі запыхалі яны па вялікай рэстараннай зале, абнялі сваімі святлістымі крыламі гэта мілае дзяўчо.

Пакуль іскрыла паміж двума сэрцамі, пытанне стаяла на чашы шалей. Куды ім схіліцца, вырашылі сяброўкі. Яны, нібы па дамове, дружна ўсхапіліся з-за стала і наперабой дзякавалі за пачастунак. Ноне, на вішнёвых вуснах якой блудзіў п’яны смак віна, нічога не заставалася, як пакорліва далучыцца да паспешных каляжанака.

Дзяўчаты на развітанне дружалюбна памахалі Генрыху танклявымі далонькамі і зніклі за дзвярыма. Ён праводзіў іх разгубленым позіркам, запхнуў кніжку ва ўнутраную кішэню пінжака і, бы яздок на веласіпедзе з крывым колам, павіхляў да сваіх таварышаў. Апусціў нос і гарэзлівы д’яблік, неўпрыкмет працёр вочы насоўкай.

Вярнуўшыся апоўначы ў сваю халасцяцкую двухпакаёўку і кінуўшы абы-як на крэсла адзенне, Генрых надумаў хутчэй плюхнуцца ў ложка. Аднак раптам спыніўся. Дастаў з кішэні кніжачку, паклаў на тумбачку побач з ложкам з намерам пачытаць яе заўтра. Але прамільгнула амаль паўгода, а да падарунка ён так і не дакрануўся. Хоць не раз заўважаў, як з вокладкі кнігі заглядвае падміргвае яму рамонак з адарваным пялёсткам...

Вось і цяпер ён глядзеў на кніжачку з унутраным хваляваннем. Згадваў мімалётнае знаёмства як нешта страчана-дарагое. Колам круцілася ў галаве: «На спатканні з табой»...

Пашкадаваў, што не ўзяў у Ноны нумар тэлефона.

Не ведаў, што дзяўчына абачліва пакінула яго пад сваім аўтографам.

ПАЭЗІЯ

Іван Капыловіч
БЫЦЬКОЎСКИ
КРАЙ АДЗІН

Вершы

Капыловіч Іван Іванавіч нарадзіўся 2 лютага 1944 года ў вёсцы Забалацце Мазырскага раёна. Скончыў аддзяленне журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна (1967). Служыў у Савецкай арміі. Працаваў у газеце «Чырвоная змена».

Аўтар кніг прозы «Сонца садзіцца ў травы» (1978), «Два дні ў лютым» (1981), «Асенні гром» (1985), «Сны не вяртаюцца» (1988), «Імяны гадзіннік» (1991), «Пасынак» (1993), «Крумкач» (1997), «Лісты з далёкай чужаніны» (2000), «Калі трэба жыць» (2003) і інш.

Зарасла бярэзнікам дарога,
Па якой пайшоў у белы свет.
Колькі тут не быў я? Мабыць, многа,
Бо згубіўся, не знайду свой след.

Я гляджу задумна на бярэзнік
І ад дум адбіцца не магу,
Бо нахлыне, блізка падбярэцца,
Што нашу з сабою, берагу,

Што жыло са мною з таго часу,
Як прайшоў я першую вярсту:
Не, не ўсё спасцігнецца адразу —
Не адразу ў грунт свой урасту.

Будуць вёрсты стратаў, спасціжэнняў —
Я цярпліва вёрстаў груз нясу:
Воля мне спатрэбіцца, цярпенне,
Каб прайсці няўдачы паласу.

Паліна Корнева ХМАРЫ З ЗАХАДУ

Апавяданне

Корнева Паліна Дзяснісаўна нарадзілася 9 лістапада 2004 года ў Барысаве. Скончыла беларускамоўную гімназію № 2 г. Барысава. Цяпер студэнтка лячэбнага факультэта Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта. Друкавалася ў часопісе «Маладосць», калектыўным зборніку «Цень зоркі». Лаўрэат Рэспубліканскага літаратурнага конкурсу студэнтаў і школьнікаў «БрамаМар», дыпламант Рэспубліканскага конкурсу даследчых работ па беларускай мове і літаратуры і Мінскага абласнога конкурсу літаратурных твораў сярод школьнікаў «ЛірнікМіншчыны». Падрыхтаваны да друку зборнік апавяданняў «Я еду на хуткім цягніку».

У «Полымі» друкуецца ўпершыню.

Як птушкі, што лётаюць у паветры, помняць гнёзды свае,
як рыбы, што плаваюць у моры і рэках, чуюць віры свае
і як пчолы бароняць вуліі свае —
гэтак і людзі да месца, дзе нарадзіліся, вялікую ласку маюць.

Ф. Скарына

У гэтым годзе восень уступіла ў свае законныя правы позна. Першыя два тыдні верасня вельмі нагадвалі мне другі май: гэтак жа ярка свяціла сонейка, гэтак жа жыццярadasна яго промні гулялі з густой зелянінай навокал. Бывала, вяртаешся з вучобы дамоў і нясеш у руках узятую на ўсялякі выпадак куртку — вельмі цёпла. Навокал стаяць палаткі з марожаным, міма праносяцца падлеткі на скейтах і роліках. Адчуванне такое, нібыта праз колькі дзён табе здаваць першы экзамен, а душа ўжо просіцца да лета... сакавітага, уратавальнага. Але ўсе людзі добра разумелі, што такое надвор'е — апошні Божы падарунак на гэты год, таму насалоджваліся ім з перасцярогай і нават смуткам. Пахаладнела вельмі рэзка. Аднойчы ранкам я раскрыла форткі і ўдыхнула густое вілготнае паветра — восень. Яна надыходзіць падкрадам, вельмі акуратна чапляе за плечы сваім халадком, каб потым ты не так хваравіта перажываў слату пад нагамі, імжаку над галавой...

Мне падабаецца, як добра Пушкін перадаў меланхалічнасць восені. Я не ведаю такога чалавека, якога менавіта гэта пара года аднойчы дажджлівым вечарам не вымусіла б задумацца аб сваім жыцці. Не зусім зразумела, чаму яно так. Восень — мяжа, на якой прырода падводзіць вынікі, каб спакойна адысці ў нябыт.

Валеры Максімовіч НЕЗАБЫЎНЫ ЛЕТАПІС ЖЫЦЦЯ

Вершы

Максімовіч Валеры (Валерый Аляксандравіч) нарадзіўся 21 сакавіка 1962 года ў вёсцы Траянец Лагойскага раёна. Пасля заканчэння БДУ (1989) працаваў на кафедры беларускай літаратуры філалагічнага факультэта БДУ, першым прарэктарам Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў (2003—2006), выконваў абавязкі дырэктара Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы НАН Беларусі (2006—2008), намесніка дырэктара па навуковай рабоце Інстытута мовы і літаратуры ім. Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі (2008—2011), намесніка дырэктара па навуковай рабоце Інстытута філасофіі НАН Беларусі (2011—2019). Працуе загадчыкам аддзела філасофіі літаратуры і эстэтыкі Інстытута філасофіі НАН Беларусі. Доктар філалагічных навук (2003), прафесар (2017).

Аўтар зборнікаў паэзіі «Мяцэжнай споведзі скрыжалі» (2012), «Сярод блукаючых планет» (2014), «Пакуль шыпшына квеценню гарыць» (2019), «Любви дарованной мгновенья» (2019).

ХАТЫНЬ

1

Звон — несціханы, натужны, напаты —
Зводдаль трывожыць прастор-наваколле.
Як кінуць вокам — ні гумнаў, ні хатаў,
Ні дзетвары, ні жытнёвага поля.
Вёскі пазнака — у чорным граніце...
Зрубы-вянцы замест хатаў — бетонныя...
Сонца нязрушна стаіць у зеніце.
Нерушнай немачы ціш навакольная.
Часу застыла смуга-павалока,
Памятку вогненных дзён раскрыжаліла:
Ў бестэрміновай жалобе глыбокай
Звон-напамінак на свет цэлы зладзіла.
Сцішана. Скрушна наўкол. І самотна.
Вечнасць сама тут у смутак агорнена.

ПАЭЗІЯ

Наталля Жызнеўская

СЭРЦА,
МАЛІТВАЙ
САГРЭТАЕ

Вершы

Жызнеўская Наталля Васільеўна нарадзілася 13 снежня 1969 года ў вёсцы Сцяцкі Валожынскага раёна. Закончыла Мінскае культурна-асветніцкае вучылішча. З 1 жніўня 1988 года і па сёння працуе загадчыкам Пугачоўскага сельскага дома культуры.

Аўтар кніг «Не ўпаду» (2020), «Адно каханне на ўсё жыццё» (2021), «У палоне пачуццяў» (2023).

НЕ З ТАБОЙ

Па дарозе жыцця разлілася людская рака,
І нясуць у бязмеж мяне шумныя воды.
Не хапае ў бурлівым патоку паветра глытка —
Не з табой падзяляю трывогу, нягоды.

Я знаёмы твой вобраз шукаю ў натоўпе густым,
Дзе праходзяць людзі з табой не падобныя.
Мне гарачае сэрца часамі здаецца глухім,
Ад мінулых пачуццяў, што сталі няўгоднымі.

Не згублюся ніколі ў глыбінях шырокай ракі.
Я адна, але я ўсё ж бясконца трывучая.
Я аднойчы далонню крануся жаданай рукі
І знайду ад пакуты ўсе лекі гаючыя.

Я ЧАКАЦЬ ЦЯБЕ БУДУ...

Я чакаць цябе буду няспынна і доўга,
Праз адлегласць часоў пабудую масты.
І з гарачай малітвай звярнуся да Бога,
Каб пачуў, як сягоння патрэбен мне ты.

СПАДЧЫНА

Георгій Марчук

БОЖЫ ДАР

*Раман-хроніка майго жыцця.
Заканчэнне. Пачатак у №5, 6, 9 за 2024 г.*

Рэжысёр Валерый Анісенка, які ўважліва яшчэ ад часоў, калі ён працаваў на радыё, сачыў за маёй творчасцю, калі яму ў Віцебскім тэатры імя Я. Коласа прапанавалі паставіць спектакль па маёй п'есе «Кракаўскі студэнт», з радасцю згадзіўся. Я падзякаваў Богу за падарунак. У гэтым тэатры трохі «пашумела» мая камедыя «Варвара і блудны муж» у пастаноўцы В. Грушова і В. Баркоўскага, і вось цяпер эпічная гістарычная п'еса. Запрасілі мы з жонкай на прэм'еру і сям'ю Ларысы. Крытыкі хвалілі ў тэатры рэжысёра, якому так удаліся масавыя сцэны. Казалі, што было такое адчуванне, нібыта гледачы пабывалі ў XVI стагоддзі ў Полацку. Спектакль быў масавы, можа, таму пратрымаўся ён у рэпертуары не надта доўга. А шкада. Мне так было прыемна, што мой Скарына загаварыў са сцэны. Натхнёны, я напісаў яшчэ адну п'есу, прысвечаную жыццю Скарыны ў Познані, «Лета 1532 года» і яшчэ адну — «Святло вышыні», яны чакаюць сцэны.

У тэатры ж у модзе былі камедыі замежнікаў. Я разгубіўся. Каму ж прапанаваць нацыянальную гістарычную п'есу пра нашага Асветніка? Большасць драматычных тэатраў рэспублікі рускамоўныя, у гэтых тэатрах, як і ў нацыянальных, пайшла мода на еўрапейскую драматургію, на іх камедыі. На афішах ад Гомеля да Віцебска быў адзін драматург — Куні. Так п'еса і засталася нерэалізаванай. Пазней, у год 500-годдзя Скарыны ўдалося яе надрукаваць у маім зборніку гістарычных п'ес. І за гэта дзякую Богу, добрым людзям і кіраўніцтву Міністэрства інфармацыі, якое выдаткавала грошы на яго выданне.

У маёй свядомасці мяжуе трагічнае ўспрыманне жыцця і аптымістычнае. Пацягнула і мяне на эксперыменты.

Мая дачка ўдала дэбютавала ў драматургіі. Яе першую п'есу-казку «Цётхна прастуда і Новы год» вельмі таленавіта паставілі ў тэатры горада Маладзечна. Тут праявіліся таленты драматурга, рэжысёра А. Грыненкі і кампазітара А. Атрошчанкі. Дачка пачала актыўна пісаць навагоднія п'есы. Можа, Бог дасць, ёй больш пашанцуе.

Я зразумеў, што мне ўсё цяжэй даюцца маладыя героі ў маіх творах. Хацелася новага, і я, ведаючы, што беларуская драматургія не мае трагедый, узяўся сачыніць менавіта трагедыю. Але на якім матэрыяле іх рабіць? Трагедыя патрабуе высокіх жарсцяў, падзеі ў трагедыях будуцца на гістарычных

Марыя Шамякіна

«НАША СОНЦА — ПЕСНЯ МАШЫН» ФАНТАСТЫКА ПАЭТА АНДРЭЯ АЛЕКСАНДРОВІЧА

Шамякіна Марыя Вячаславаўна — кандыдат філалагічных навук, дактарант аддзела беларускай літаратуры XX і XXI стст. Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы ДНУ «Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі», старшы навуковы супрацоўнік аддзела экалогіі традыцыйнай культуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі.

Роля першаадкрывальніка не гарантуе таго, што тваё імя застанецца ў гісторыі. Так, мы амаль не ўспамінаем літаратара, які, верагодна, напісаў першае беларускае навукова-фантастычнае апавяданне. Больш за тое, для многіх сваіх сучаснікаў ён фактычна распаचाў гарадскую тэматыку ў айчынной паэзіі.

Гаворка ідзе пра Андрэя Александровіча.

Сяргей Грахоўскі піша ў сваіх успамінах пра першы зборнік А. Александровіча «Па беларускім бруку», які выйшаў у 1928 г.: «Аўтару кніжкі было дзевятнаццаць гадоў. Але для нас, палескіх хлапчукоў, ён адкрыў неведомы свет гарадской паэзіі. Мы добра ведалі, як «раніца рыкае», як глуха падае насенне ў баразну, але ніколі не чулі ні фабрычнага, ні паравознага гудка, не бачылі ні камяніцы, ні аўтамабіля, цьмяна ўяўлялі, што такое сквер, рэклама, вітрына, эстрада. Александровіч абрынуў на чытача цэлы каскад новых паняццяў, гарадскіх рытмаў» [1, с. 221].

УРБАНІЗМ

Александровіч быў адным з нямногіх тагачасных пісьменнікаў, хто нарадзіўся ў горадзе і правёў у ім дзяцінства і юнацтва. Як падае даведнік «Беларускія пісьменнікі»: «Андрэй Іванавіч Александровіч нарадзіўся 22.1.1906 г. у горадзе Мінску ў сям’і рабочага» [2, с. 12].

У першым зборніку «Па беларускім бруку» паэт размяшчае твор, азаглаўлены «3 паэмы “Мая казка”», прысвечаны трагічнаму лёсу бацькі, які меў дачыненне да падпольнага руху і паплаціўся за гэта жыццём [3, с. 40].

У гэтым жа творы прадстаўлены яскравыя, насычаныя падрабязнасцямі карціны дарэвалюцыйнага гарадскога побыту, бо дзеянне адбываецца ў 1905—1906 гг.: «У горадзе звонка: / вітрыны, агні, / гудзяць беспрасонку / і ночы і дні» [3, с. 33], «Аркестра склікае / ў кафэ-рэстаран. / Тракцір забяўляе песьняй цыган» [3, с. 35]. Яны проціпастаўляюцца жыццю рабочых: «Пеніцца сэрца фабрык, / кіпіць прыгнечання вар. / На тварах бунтарскія фарбы, / Ля домны злуе качагар» [3, с. 40]. Падобнае супрацьпастаўленне — распаўсюджаны прыём і ў паэзіі, і ў прозе 1920—1930-х гг. Але тут заўважна і імкненне маладога паэта да стварэння выразных замалёвак жыцця, насычаных дэталямі, запамінальнымі падрабязнасцямі. У пазнейшым зборніку «Прозалаць» канкрэтыкі яшчэ больш:

Навум Гальпяровіч АДНЫМ ШТРЫХОМ

Зацемкі пра сустрэчы з творцамі

Янка Брыль

Упершыню я блізка ўбачыў аўтара хрэстаматыйных апавяданняў са школьнай праграмы на семінары маладых літаратараў у Каралішчавічах.

Гэта быў 1969 год, і я, аўтар некалькіх падборак у абласной газеце і пераможца абласнога конкурсу сярод пачаткоўцаў, адчуваў сябе нібы школьнік, які трапіў у кампанію студэнтаў.

Мае ровеснікі ўжо даволі трывала заявілі пра сябе, рыхтавалі або ўжо мелі свае першыя кніжкі. Яны мне здаваліся недасяжнымі зоркамі, і я глядзеў на іх з пачуццём захаплення.

А тут яшчэ сам Янка Брыль, які гутарыць з кожным так прыязна, смяецца і жартуе, нібы блізкі сусед ці знаёмы дзядзька.

Так аказалася, што на здымку ў ранішняй газеце я апынуўся сярод тых, хто блізка стаіць побач з класікам, хаця, вядома ж, я тады і не насмеліўся б звярнуцца да яго з нейкім пытаннем, не кажучы ўжо — каб пазнаёміцца.

Ці мог я тады ўявіць, што буду мець не адну ягоную кнігу з аўтографам, падораную мне аўтарам.

Памятаю, як я прыехаў са свайго Полацка на чарговы з'езд Саюза пісьменнікаў, і першае, што пачуў, увайшоўшы ў фае нашага Дома на Фрунзэ, 5: «Цябе ўжо даўно шукае Брыль».

А ён тады мне падпісаў сваю кнігу «Муштук і папка», пра якую я паспеў напісаць захоплены водгук у «ЛіМе».

Да гэтага часу захоўваю паштоўкі, якія ён прысылаў мне з розных нагод, і, памятаю, што першы, хто павіншаваў па тэлефоне мяне пасля пераезду ў Мінск на працу ў часопіс «Вожык», быў менавіта Іван Антонавіч.

А да гэтага былі два цудоўныя дні на Полаччыне, калі Іван Антонавіч па запрашэнні нашага літаб'яднання «Крыніцы» наведаў малады горад Наваполацк.

І сёння ў маёй памяці тое вераснёўскае сонца, гутаркі ў сяброўскай кампаніі, імправізаваны абед у Людэ Касьянавай, калі мы спявалі разам песні, а саліраваў Іван Антонавіч сваім цудоўным барытонам...

Тады ён, пачытаўшы мае сціплыя вершы і стрымана пахваліўшы іх, раптам сказаў: «З Вас, Навум, можа атрымацца нядрэнны прэзаік», хаця я тады ў прозе яшчэ нічога не пісаў.

Яго сыход у вечнасць я ўспрыняў як страту дарагога і блізкага чалавека, а кнігі яго заўсёды са мной як сапраўдная жменя сонечных і жыццядайных радкоў.

«Аўтарытэт»

Сяргей Іванавіч Грахоўскі быў адным з тых пісьменнікаў, якія пісалі пра камсамольскую будоўлю на берагах Дзвіны, пра ўзвядзенне будучых гігантаў нафтахіміі.

Кастусь Лешніца

СТАРОНКІ МАГІЛЁўСКАГА КРАЯЗНАЎСТВА: ДАЛЁКІЯ І БЛІЗКІЯ ПОСТАЦІ

Перакладчык санетаў Уільяма Шэкспіра

Нацыянальны паэт Англіі, адзін з найлепшых драматургаў свету Уільям Шэкспір (1564—1616) — мастак слова, які прыцягвае чалавецтва на працягу многіх стагоддзяў. Аўтар 38 п’ес, 154 санетаў, 4 паэм, 3 эпітафій, ён быў і застаецца ў полі зроку і чытачоў, якія адкрываюць яго неўміручую творчую спадчыну ў перакладзе на свае родныя мовы. Уільяма Шэкспіра перакладалі на беларускую мову Юрка Гаўрук, Віталь і Артур Вольскія, Кандрат Крапіва, Язэп Семяжон, Уладзімір Шахавец, Рыгор Барадулін і іншыя таленавітыя мастакі слова.

Сярод перакладчыкаў твораў класіка сусветнай літаратуры на польскую і рускую мову таксама ёсць ураджэнцы Беларусі... Адзін з малавядомых у гэтай кагорце — прадпрымальнік, рускі адвакат, паэт, музычны крытык і перакладчык Рыгор Анатольевіч Блох (1867—1927), які нарадзіўся ў Магілёве ў сям’і ўрача Анатоля Іванавіча Блоха і Розы Мендэлеўны Трахтэнберг. Гімназію юнак закончыў ужо ў Вільні, дзе і жыў разам з бацькамі з 1870 года. Дарэчы, яшчэ ў гімназіі малады чалавек пачаў пісаць вершы. Крыху пазней пачаў друкаваць іх у «Вестнику Европы» і «Новостях».

Матэрыяльны статус сям’і дазволіў Рыгору закончыць юрыдычны факультэт Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта, а таксама Санкт-Пецярбургскую кансерваторыю па класе віяланчэлі. І пачаліся шуканні свайго месца ў жыцці. У свядомасці ўраджэнца Магілёва выбудоўваліся як быццам дзве дарогі — адна вяла да творчасці, другая падказвала шлях у прадпрымальніцтва, банкаўскую сферу. Спрачаліся, словам, муза і мамона... У «Новостях» Рыгор Блох пачаў актыўна выступаць з артыкуламі, рэцэнзіямі, карэспандэнцыямі пра музычнае жыццё Санкт-Пецярбурга, Расіі, пісаў пра кампазітараў, выканаўцаў... У хуткім часе стаў фактычным рэдактарам часопіса «Новости». На пачатку 1890-х гадоў выдаў кнігу пра італьянскага і расійскага кампазітара Каваса (1775—1840), які адыграў важную ролю ў развіцці расійскай музычнай культуры. Легендарныя пастаноўкі XIX стагоддзя — гэта якраз оперы Кацярына Альбертавіча Каваса «Святлана», «Іван Сусанін», «Дабрыня Нікіціч», балеты «Дон Кіхот», «Амур і Псіхей»... Кавас вызначаўся і прывязнымі чалавечымі якасцямі: ён сумленна прызнаў верхавенства оперы Глінкі «Іван Сусанін» над уласным творам, сам вывёў глінкаўскую оперу на сцэну...

І ўсё ж Рыгор Анатольевіч аддае перавагу прадпрымальніцтву. Уваходзіць у склад савета Санкт-Пецярбургскага міжнароднага камерцыйнага банка, становіцца членам праўлення некалькіх прамысловых і акцыянерных таварыстваў, якія мелі дачыненне да металургіі і суднабудаўніцтва. У час Першай сусветнай вайны Рыгор Блох займаецца пастаўкамі для Чарнаморскага флоту, уплывае на рэарганізацыю гэтага буйнога ваенна-марскога злучэння.

Наталля Бахановіч НА ДЭКАДЭНЦКІХ «КРЫЛАХ»

Брусевіч, А. Крылы : вершы, паэма /
Анатоль Брусевіч. — Гродна :
ЮрСаПрынт, 2021. — 206 с.

Аўтар гэтага паэтычнага зборніка — асоба даволі скрытная: ён мала фігуруе ў інтэрнэт-прасторы, не знайсці яго ў сацыяльных сетках. Ён не афішыруе, што піша, пра што думае, чым займаецца, дзе выступае і што ёсць на вячэру, як гэта сёння прынята. Аднак, выдаючы гэты свой, ужо чацвёрты па ліку, зборнік паэзіі, Анатоль Брусевіч дазваляе нам зазірнуць у свой унутраны свет. Дык чаму б не прыгледзецца, што там дзеецца?..

Беручы ў рукі яркі, прыгожы, выпешчаны ўнутры і звонку зборнік «Крылы», атрымоўваеш блакітны, у колер неба, намёк на нешта жаданае. Праз назву абяцаецца судакрананне ў кнізе з нечым высокім і прыгожым, але ўсё ж дагэтуль у поўнай меры недаступным: глядзець на зямлю з вышыні не ўласціва чалавечаму роду, а дадзена прыродай шчаслівым птушкам ды анёлам.

«Крылы» — гэта прага паляцець, адарвацца ад глебы і адчуць гэтую асалоду лунання над людзьмі і Божым светам, над роднымі абшарамі, а можа, і над клопатамі жыцця. Гэта даступна чалавеку пакуль што толькі ў сне — у змененым стане свядомасці: там хоць раз за жыццё кожнаму з нас даводзіцца палётаць (хаця, хто ведае, можа, і не ўсе былі шчаслівыя спазнаць такі стан?), і гэта заўсёды запамінальна і кранальна, таму што прыемна і незвычайна.

Палётаць можна яшчэ на самалёце ці верталёце, урэшце, на звычайным дэльтаплане, злучыўшы «будучае з мінулым», як ужо не адно дзесяцігоддзе пра гэта нагадвае нам у папулярнай песні Валерый Лявонцьеў. Яшчэ, калі ўлічваць апошнія навінкі ў індустрыі забаў, самая простая магчымасць перажыць стан палёту, лунання — аказацца, за пару соцень беларускіх рублёў, у аэратру-